

УДК 791.03(477.83/.86) “192/193”
orcid.org/0000-0002-1357-8325; doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.20.2019.10624>

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ КІНОМИСТЕЦТВА В ГАЛИЧИНІ У 20–30 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ¹*

Ірина ПАТРОН

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра театрознавства та акторської майстерності,
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008,
тел. +38032 239 42 99; e-mail: patronira@gmail.com*

Проаналізовано розвиток кінематографа на західноукраїнських землях початку ХХ століття. Розглянуто жанрове різноманіття фільмів та умови становлення кіномистецтва в Галичині. Відзначено діяльність таких мистецьких груп, як “Соняфільм”, “Оріон-фільм”, “Артеc”, “Авангарда” та їх внесок у розвиток кіномистецтва галицького українства 20–30-х років ХХ століття.

Ключові слова: фільм, кінематограф, Галичина, Львів, “Соняфільм”, “Оріон-фільм”, “Артеc”, “Авангарда”, С. Кулик, Ю. Дорош.

Вивчення історії українського кіно на західноукраїнських землях потребує наукових досліджень, адже у нечисленних фахових виданнях цю тему розглянуто або поверхнево, або окреслено лише загальними даними.

Історія розвитку українського кіно в Галичині мала свій шлях, який зумовлений політичними та культурними умовами існування українців на території тодішньої Польщі.

Кіномистецькі кола Західної України, яка впродовж 1921–1939 років входила до складу Польщі, переживали в 1930-х роках нелегкі часи. Кіноіндустрія зазнала відчутного удару світової економічної кризи, що розпочалася восени 1929 року. На початку 1930-х років загальмувався перехід на звукове кіно. Ринок кіновиробництва перебував під контролем США та Німеччини, які в умовах рецесії не поспішали ділитися технічними новинками. Перебуваючи під тиском цензури польської влади, а також зазнаючи фінансових і культурних утисків, українська меншина таки розбудувала власний кінобізнес із національними та мистецькими особливостями.

Мета та завдання статті. Дослідити умови, в яких відбувався процес становлення та розвитку українського кіномистецтва в Галичині у 20–30 роках ХХ століття. Визначити жанрове та тематичне різноманіття фільмів, які знімали українці у вказаний період. Зазначити, які особистості стали творцями кіномистецтва у міжвоєнний період у Галичині та окреслити їх внесок у розвиток українського кіно.

Методологія. У статті використано метод аналізу та синтез, історичний та порівняльний.

---

¹ Висловлюємо вдячність у наданні фактологічного матеріалу Ю. Левицькому (Нью-Йорк, США), Б. Заячківському (Торонто, Канада), Олександрові Дебичу (Київ, Україна).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія українського кіно в Галичині є малодослідженим явищем. У нечисленних фахових виданнях цю тему окреслено загальними фактами. Наприклад, у книзі “Історія українського кінематографа” Л. Госейка [10] про кіно в Галичині згадано хіба у виносках; у діаспорному виданні “Історія українського кіно” Б. Береста [1, с. 179–182] цю тему вміщено в невеликий розділ “Українське кіно на інших землях України”; у багатотомному виданні “Історія українського кіно” [15] Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України підрозділ “Кінематограф Західної України...” вміщений у розділ “Український закордонний кінематограф”. Центром розвитку кіномистецтва в Галичині у 20–30-х роках ХХ століття був Львів. Інформацію про історію кіно у Львові цього періоду подано у низці наукових видань польських та українських дослідників: “Історія кіно у Львові 1896–1939 рр.” І. Котлобулатової [17], “З історії культури кіно у Львові 1918–1939 рр.” Б. Гершевської [9], “Перше століття кінематографу у Львові: здобутки і втрати” Р. Бучка [3].

Виклад основного матеріалу. Відлік світової історії кінематографа було розпочато у грудні 1895 року, коли в залі будинку № 44, на вулиці Ренн, у Парижі брати Люм’єри влаштували перший у історії прилюдний показ нового винаходу, який назвали сінематографом (*cinematographe*). За кілька місяців брати-винахідники вдосконалили апарат, збільшили кількість фільмів і відкрили свій перший у світі кінотеатр, що був розташований у залі з гучною назвою “Індійський салон” у підвалі “Грант кафе” на бульварі Капуцинів, №14. І саме там 28 грудня 1895 року Луї та Огюст Люм’єри влаштували перший платний публічний сеанс кінематографа. Цей день і вважають днем народження нового мистецтва, десятої музи [18, с. 17–18].

На території України кінематограф було винайдено на два роки раніше, ніж у Франції, – 1893 року винахідник Йосип Тимченко в Новоросійському університеті в Одесі продемонстрував проєкційний (“снаряд для аналізу стробоскопічних явищ”) і знімальний (кінетоскоп) апарати. На жаль, винахід не було запатентовано [2, с. 341]. Отже, проєкт Й. Тимченка не отримав відповідного резонансу в суспільстві, тому світовими винахідниками кіно вважають французів.

Як зазначив дослідник історії українського кіно Любомир Госейко, “перший публічний показ кіно на території України відбувся в Одесі 18 серпня 1896 року за участі французьких кіномеханіків Поля Декора й Маріуса Шапої” [10, с. 7]. Відразу після появи кінематографа в Україні одним із ентузіастів, спроможних організувати незалежно від іноземців кіновиробництво, став харківський винахідник, фотограф Альфред Федецький.

У перші десятиліття існування кіно, глядачі сприймали його як інноваційну розвагу: демонструвалися циркові атракціони, виступи еквілібристів, акробатів, фокусників та ін. Пізніше, коли глядачі вже дещо звикли до нового виду мистецтва, кінопідприємці намагалися здивувати атракційністю демонстрованого матеріалу: балетні сцени, далекі країни, маловідомі тварини, сенсаційні події, феєрії з репертуару тодішніх театрів. Цей період в історії кіно дослідники називають “атракційним” [1, с. 26]. Центрами розвитку кіно на українських землях у складі Російської імперії на початку ХХ століття спершу були міста Одеса, Харків, Київ. Досить швидко українське кіно стало предметом аналізу закордонних критиків та мистецьким суперником європейських та американських кінематографістів, проте його, як колись, так часто і сьогодні, сприймають як частину радянського кіно і нівелюють відмінності між українським та російським кіномистецтвом.

Історія розвитку українського кіно в Галичині, Волині, Закарпатті, Буковині мала свій шлях, який зумовлений політичними та культурними умовами існування українців на території тодішніх Польщі, Чехословаччини, Румунії. Як слушно зауважив Б. Берест: “Політичні утиски польського, чеського та румунського урядів наклали свій відбиток також і на розвиток української культури. [...] Про фільмову продукцію могли мріяти тільки окремі ентузіасти кіна. Як на території Польщі чи Чехословаччини, так і Румунії розвиток кінопромисловості, що існувала в основному на державній дотації, зводився до мізерної продукції художніх кінофільмів, а також кінохронікальних короткометражних фільмів. Левову частку фільмів, що їх було демонстровано в цих країнах в період між двома світовими війнами займала американська, німецька і частково французька кінопродукція” [1, с. 179].

Перші згадки про знайомство львівського глядача з кіно подано в газеті “Kurjer Lwowski” в розділі міських новин за 11 вересня 1896 року. Кінознавець Ірина Котлобулатова процитувала рядки з оголошення: “Едісонівський кінематограф вже у Львові, а його продукцію показують в приміщенні “Робітничого дому” (Пасаж Гаусмана)” [17, с. 5]. Як зазначила Б. Гершевська, перша демонстрація фільму у Львові відбулася за допомогою апарату вітаскоп, конструкції Томаса Едісона. Сеанси у пасажі Гаусмана, 8 тривали майже місяць, з 13 вересня до 10 жовтня 1896 року, і були надзвичайно популярні. Кіносеанси супроводжувала музика. Наступне знайомство львів’ян з кінематографом відбулося на початку 1897 року, коли до міста прибув кінооператор з презентацією винаходу братів Люм’єрів. Місцем для показу “живих картинок” було обрано театр Скарбка (нині – театр ім. Марії Заньковецької) [9, с. 9–10].

Першим сюжетним фільмом Галичини вважається фільм невідомого автора “У львівській кав’ярні”, який був уперше показаний у липні 1897 року [17, с. 7].

Постійно функціонувати кінотеатри у Львові почали з 1901 року, з дати, що знаменувала початок роботи у місті представництва Віденської студії фільмів і фотографічних кліше “Уранія”, що здебільшого спеціалізувалася на сеансах “туманних” і “живих” картинок культурно-освітнього характеру. Нерідко сеанси супроводжувалися фаховим коментарем ученого, учителя, техника, що допомагав глядачам увійти у світ кіно [9, с. 8].

У Львові ніколи не було постійної кіностудії, лише недовготривалі спроби фільмування, хоча в місті не бракувало професійних фотографів, талановитих літераторів, пропагандистів технічного розвитку. “Початок ХХ століття був часом становлення кінематографу, отже не дивно є, що піонерами кінематографії стали фотографи, інженери, театральні актори, пристрасні прибічники технічного процесу, які набували досвід у практичній діяльності, вміли запалити своїм ентузіазмом можливих спонсорів кінематографічного виробництва. Так, після кількох перших показів фільмів невідомих виробників, створення кіностудії у Львові ініціював відомий львівський фотограф Марек Мюнц” [17, с. 7]. Одним із найбільших підприємств, яке займалося виробництвом і прокатом фільмів у Львові до Першої світової війни було “Перше Галицьке Підприємство Виробництва та Прокату Фільмів Кінематографічних” засноване у 1912 році. Управляли спілкою підприємець Тадеуш Вольський та власник будинку Владислав Стшевський. У межах діяльності цього підприємства в 1912 році з ініціативи М. Мюнца була створена кіностудія “Кінофільм”. Перший художній фільм її виробництва – “Відомщена кривда”

(ймовірний режисер – Зигмунт Весоловський) [17, с. 10]. У 1913 році на зміну кіностудії “Кінофільм” створено студію “Муза”, однак і вона припинила своє існування, найімовірніше через брак кінематографічного досвіду учасників зйомок. Натомість прийшла кіностудія “Леополія”, на якій було знято фільм “Костюшко під Рацлавицями” режисури Орланда [17, с. 14]. Після Першої світової війни у Львові діяли одночасно кілька десятків бюро прокату фільмів як місцевих, так і великих студій, але це тільки філії варшавських представництв, невеликі бюро, розташовані в помешканнях власників, у кінотеатрах або в орендованих приміщеннях. Кінознавець Роман Бучко у своїй статті [3, с. 2] доповнив перелік кіностудій: “Фабрика фільм” М. Мленця, “Полонія” Н. Гохмана.

Із наведених вище фактів з перших років історії кіно Львова зрозуміло, що українського сліду у формування кіномистецтва на Галичині до 1920 року не було. Активізація польських кіномитців та прогресивний розвиток фільмової справи у світі спонукали українських діячів культури наприкінці 1920-х років взятися за поширення кіномистецтва в Галичині. Вони належно і своєчасно змогли оцінити технічні можливості кінокамери у творенні артефактів, фіксуванні об’єктів та подій, важливих з мистецького погляду. У такий спосіб галицькі кіномитці-початківці акцентували власну культурну та національну відмінність, пропагували рідні традиції як на власних теренах, так і закордоном [8]. Згадка про українців у кінематографі Галичини починається з 1923 року, адже саме тоді, за даними І. Котлаболатової, створено прокатне підприємство “Соняфільм” – для показу стрічок ВУФКУ (Всеукраїнське фотокіноуправління) [17, с. 18]. Софія Кулик (псевдонім – Соня Куликівна) – українська письменниця, публіцист, перекладач і редактор, заснувала власну прокатну фірму разом зі студією “Соняфільм”. Перший фінансовий успіх прийшов до Софії Кулик у 1926 році після вдалого прокату в місцевих кінотеатрах фільму ВУФКУ “Тарас Шевченко” (режисер П. Чардинін, 1926 року). Цей успіх пояснювався як назвою фільму, так і тим фактом, що “Тарас Шевченко” став першим українським (хоч і радянського виробництва) фільмом, що все-таки потрапив на екрани після дев’ятимісячного зволікання польської цензури [4, с. 251]. Прокат приніс фірмі С. Кулик вагомні прибутки, адже український сегмент глядачів становив майже третину загальної кіноаудиторії Львова [20, с. 9]. Згодом з ініціативи студії “Соняфільм” було налагоджено спеціалізований імпорт і прокат українських фільмів, знятих в УСРР, а також показ власних кінострічок. І що дуже важливо, цей успіх дав поштовх для створення фахових періодичних видань, зокрема журналу “Кіно”: “15 вересня 1930 року у Львові побачив світ популярний журнал “Кіно” – перший самостійний український часопис “Кіно-фільмової індустрії” в Галичині” [4, с. 266]. У першому номері журналу прописано його мету і завдання: “Випускаємо у світ журнал “Кіно”, присвячений кіново-фільмовій індустрії. Цим починаємо хочемо бодай частинно заспокоїти одну з найбільше пекучих і актуальних ділянок у нашому економічному і культурному житті. Ціль нашого журналу: вирвати нашому громадянству з рук подібні чужинецькі журнали, а заступити їх своїми [...]; заохотити наше громадянство до створення у себе свого власного фільмового виробництва; а вкінці дати пораду та вказівки нашій молоді, що інтерисується радіом і фотографією [...]” [5, с. 1].

Перші галицькі фільми були етнографічного змісту, адже, з одного боку, це давало можливість обходити польську цензуру, а з іншого – відправляти кінотвори для показу закордон (США, Німеччина, Чехословаччина, Франція) задля

промоції української культури. В 1930 році фірма “Соняфільм” зняла декілька короткометражних культурфільмів: “З кіноапаратом по Львову”, “Зелені свята”, “Гуцульщина”. Українська фірма “Дніпрофільм” у Нью-Йорку замовила постійну доставку актуальних документальних репортажів з Галичини у фірми “Соняфільм” [16, с. 86]. Одним із активних членів фірми Соні Кулик був Юліан Дорош – ключова постать в історії українського кіно Галичини, автор першого повнометражного українського фільму в Галичині. Він як режисер тісно співпрацював з фірмою “Соняфільм”, був автором численних статей часопису “Кіно”, і згодом став одним із засновників кіностудії “Фото-фільм”, яка організовувала зйомки і перегляди українських короткометражних фільмів-репортажів. Про Юліана Дороша як фотографа опубліковано чимало статей і розвідок, проте про Дороша-режисера – зовсім навпаки. Найбільше інформації про життя і творчість Юліана Дороша вміщено в наукових працях його сина, історика Андрія Дороша [11; 12; 13; 14], а також у дослідженнях львівського кінознавця Романа Бучка [3; 4], мистецтвознавця Дзвінки Воробкало [6; 7; 8] та Алли Коби [16].

Юліан Дорош як кіномитець почав працювати у 20–30-х роках ХХ століття. До його відомих кіноробіт належать: короткометражна стрічка з пластового життя (1928 рік), “Свято молоді” (1930 рік, документальна стрічка студії “Соняфільм” про фізичне виховання молоді “Рідної школи”), етнографічні фільми “Зелені свята” (1931 рік), “Раковець” (1931 рік), “Великдень” (початок 1930-х років), “Гуцульщина” (1933 рік), документальний фільм про посвячення прапора Ревізійного Союзу Українських Кооператив Митрополитом А. Шептицьким (1934 року), “Гуцульщина перед об’єктивом” (1936 року), “Фільмові настрої на Великдень” (студія “Фотофільм” 1936 року), “З фабрики туток “Калина” в Тернополі” (студія “Фотофільм” 1937 року), документальний фільм про похорон командувача УГА генерала Мирона Тарнавського (1938 року). На жаль, жодного запису з вищевказаних стрічок, окрім “Свято молоді”, не збереглося або ще не віднайдено. Фільмографія Ю. Дороша реконструйована на основі документальних матеріалів, проте вона потребує суттєвих уточнень, доповнень та ґрунтовного аналізу в контексті розвитку кіномистецтва в Галичині. Окрім короткометражних фільмів, Ю. Дорош є автором першого повнометражного ігрового фільму на території Галичини – “До добра і краси” (1938 року), за який режисера номінували зачинателем українського кіно на західноукраїнських землях. Також Ю. Дорош є режисером незавершеної повнометражної ігрової кольорової стрічки “Крило” (1939 року).

Водночас із розвитком техніки та зростанням майстерності кінооператорів сюжетна драматургія аматорських етнографічних фільмів крок за кроком ускладнюється. Крім етнографічних стрічок, за ініціативою Соні Куликівни і теоретиків львівського журналу “Кіно” виокремився ще один напрям розвитку західноукраїнського кінематографа – культурфільми, виробництво яких здебільшого взяла на себе студія “Соняфільм”. Це кінематографічне коло орієнтувалося переважно на українську соціал-демократію, тому недивним є його тяжіння до просвітницького кіно, що розглядалося одним із засобів виховання населення. Уже на початку 1930-х років Соня Куликівна зосереджує увагу на необхідності створення індустрії кіно у Західній Україні, з метою масового кінопрокату, що забезпечив би дохід для подальшого інвестування в продукцію нових стрічок. Паралельно планувалося заснування за фінансової підтримки місцевих українських

кооперативів (насамперед торгових спілок “Маслосоюз” і “Центросоюз”) кінематографічної гільдії, видавництва фахової літератури з питань кіномистецтва [4, с. 256].

Діяльність студії “Соняфільм” була прогресивною та стратегічною, адже, окрім виробництва власних фільмів, прокату іноземних стрічок, видання фахової літератури, кінодіячі дбали і про фаховий вишкіл акторів для українського кіно. Так були влаштовані кастинги претендентів на участь у зйомках, що проходили на базі львівського салону Міколяша. Згодом переможців відправили на навчання до різних кіновишів Європи та Радянської України. У матеріалах рубрики “Поштова скринька” часопису “Кіно” подано, що, приміром, Володимир Стеців зі Станіслава отримав право на безкоштовне навчання в Кіноакадемії в Берліні, Павло Луць з Рівного – у кінотехнікумі в Одесі, Ірина Войнович з Коломиї – на базі американської студії “Paramount”, а Василь Іжак з Володимира-Волинського – у майстерні режисера В. Стрижевського з фірми “Еквітабль-фільм” [19, с. 12]. Незважаючи на прогресивність діяльності студії “Соняфільм”, екстравагантні способи заробляння коштів за допомогою створення акціонерних спілок із читачів фахових журналів і глядачів, у 1936 році внаслідок економічної кризи студія “Соняфільм” разом із журналом “Кіно” припинили своє існування.

Окрім студії “Соняфільм”, у 20–30 роках ХХ століття у Львові діяли й інші місцеві кіностудії, зокрема в 1931 році розпочала свою роботу родинна фірма “Оріон-фільм”. Ця мистецька група сформувалася ще в середині 1920-х років навколо доктора технічних наук професора Львівської політехніки Я. Ленкевича, який активно цікавився питаннями звукового кіно. До складу групи ввійшли брати Вітольд та Ярослав Слоневські (зяті відомого українського художника Івана Труша), Мирон Труш (син художника, кузен Лесі Українки), Здіслав Слюсар, Едвард Ольшанецький, Станіслав Скода та ін. Завдяки братам Слоневським (на той час студентів Львівської політехніки) та С. Скоді, а також їхнім колегам: Едварду Ольшанецькому, Здзіславу Слюсару, Миرونу Трушу заповнилася прогалина, яку створював брак кіностудії у місті. [9, с. 45]. На відміну від своїх колег, які зосередилися на зйомках етнографічних, ігрових, культурфільмів тощо, група митців робила ставку на проведення технічних експериментів у сфері кінематографії, винахідництва та на пошуку нових методів синхронізації звуку та зображення. Після створення у 1931 році власної студії (“Слоневські-Скода-фільм”, пізніше названа “Оріон-фільм”) митці мали на меті робити репортажі міських кіноновин, а також озвучувати кінотвори, та згодом, з приходом до їх мистецького кола карикатуриста Яна Яроша, зайнялися також і анімацією [4, с. 263]. Одні з найвідоміших фільмів цієї студії – “Старий Львів” (1932 року, режисер С. Скода за співпраці Я. Слоневського та М. Труша), анімаційна стрічка “Пригоди Пука” (1932 року, режисер Я. Ярош), експериментальний звуковий фільм “За кулісами Х музи” (1932 р., режисер С. Скода). Барбара Гершевська зазначила, що завдяки прихильності й допомозі членів “Оріону” в 1934 році у Львові пройшов експеримент з надання й отримання телевізійного сигналу. З ініціативи Збігнева Кастановіча і техніків місцевої радіостанції у співпраці з Красназвичим товариством і при використанні апаратури студії “Оріон” 20 і 27 січня того ж року відбулася перша в Польщі передача телевізійного сигналу [9, с. 49]. Іншою подією, що увійшла в історію польського телебачення стала передача програми під назвою “Коли встають ранкові зорі”, цікаво, що вона відбулась у Львові, ймовірно в 1937 році, на

рік раніше, ніж у Варшаві [4, с. 252]. Студія “Оріон-фільм”, незважаючи на чудовий початок, так і не розпочала широкомасштабний випуск фільмів, на заваді стали фінансові труднощі. “Оріон” – це була не просто студія, це було місце зустрічі людей різних національностей, мистецтвознавців, літераторів, журналістів і кінопрактиків, які істотно долучилися до пропаганди художнього, документального й освітнього кіно: “За свідченнями очевидців, у майстерні “Оріон” панувала така тепла і творча атмосфера, що доволі швидко вона стала не лише кіностудією, де знімали більш чи менш вдалі фільми з амбіціями бути художніми, але й, перед усім, тим місцем, де зароджувалася кінокритика” [9, с. 50].

Попри складані міжнаціональні взаємини в Галичині між українцями і поляками у 20–30-х роках ХХ століття, львівська інтелігенція зробила спробу поєднати свої інтереси навколо створення у Львові мистецького кіносередовища й організувала фільмовий клуб “Авангарда”, куди увійшли, окрім згаданої групи “Оріон”, мистецької групи “Артеc”, яку очолювали Р. Сельський та Р. Турин, також представники “Клубу працівників сучасної культури” – Кавин, Терлецький, Левицький, Промінський та інші [3, с. 3]. Завдяки польським, українським, єврейським ентузіастам, що працювали під маркою “Авангарду”, у Львові зародилася традиція і потреба фільмувати усе зворушливе, гарне і важливе. Як зазначала польська дослідниця Б. Гершевська: “Якщо українські журнали “Кіно” і “Світло й тінь” мали освітній характер, а студії при цих журналах тематично концентрувалися на українських проблемах, то товариства “Авангард” і “Артеc” були інтернаціональними і радше дискусійно-філософськими клубами, а фільми цього середовища часто були авторськими і знімалися аматорською кінотехнікою. Їх об’єднувало одне – любов до Х-ї Музи” [9, с. 75].

Висновки. Кінематографічні групи “Оріон”, “Артеc”, “Авангарда”, зібрали довкола себе одних із найкращих діячів культури, що утворили потужний конгломерат інтернаціональної мистецької співпраці у складний міжвоєнний період, що на той час панував у Європі.

Саме міжвоєнне затишшя у Львові дало змогу подальшому поступові кіномистецтва Галичини. У цей час знімають здебільшого документальні аматорські фільми, авторами яких були переважно фотографи, члени Польського та Українського фотографічних товариств, що активно працювали у 20–30-х роках ХХ століття І. Котлобулатова, зазначала, що у цей час було важко отримати ліцензію для заняття фоторемеслом, здебільшого магістрат надавав дозвіл на фотографування на вулицях міста Львова у суворо регламентований час і тільки у визначеному місці [17, с. 17]. Якщо фільми і відеосюжети до Першої світової війни були переважно репортажними, то у 1920–1930-х роках тематика дещо урізноманітнюється. Звичайно, що в умовах економічної кризи робота над зйомкою ігрових фільмів складала чимало труднощів. Увагу як українських, так і польських кінематографістів привертала етнографічні сюжети та пейзажна фотографія. У цей час активно велася праця в галузі теорії кіно та в напрямку мистецького “чистого” кіномистецтва.

На початку ХХ століття кіно стало потужним засобом суспільної комунікації й отримало своє національне обличчя. Українське кіномистецтво розвивалося не лише в межах усталених кордонів УСРР, але й на інших етнічних землях, які внаслідок поразки національно-визвольних змагань опинилися під контролем інших держав. Історію українського кіномистецтва Галичини в цей непростий період формували

особистості (Ю. Дорош, І. Сорочко, О. Пежанський, І. Яцентій, В. Паньків, Р. Турин, П. Ковжун, Р. Сельський, М. Труш, В. Слоневський та Я. Слоневський, С. Скода та ін.), які у 20–30-х роках ХХ століття були першопрохідцями на шляху творення українського кіно та вчасно розуміли важливість і потребу цього шляху.

Список використаної літератури

1. Берест Б. Історія українського кіно. Нью-Йорк: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1962. 272 с.
2. Брюховецька Л. І. Кіномистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. Київ : Логос, 2011. 391 с. Бібліогр.: с. 385–389
3. Бучко Р. Перше століття кінематографу у Львові: здобутки і втрати. *Галицька брама*. 1996. № 24, грудень. Видавництво “Центр Європи”. С. 2.
4. Бучко Р., Дорошенко А. Український закордонний кінематограф 1930–1945. *Історія українського кіно: у 5 т. Т. 2: 1930–1945* / [гол. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ, 2016. 448 с., 28 іл.
5. Від Видавництва. *Кіно*. Львів, 1930. Ч. 1 (15 верес.). С. 1.
6. Воробкало Д. “До добра і краси”, або історія першого повнометражного українського фільму в Галичині. URL: <http://photo-lviv.in.ua/do-dobra-i-kрасy-abo-istoriya-pershoho-povnometrazhnoho-ukrajinskoho-filmu-v-halychyni/> (дата звернення: 8.04.19). – Назва з екрана.
7. Воробкало Д. Українська фотографія Львова у персоналіях. Портрет вісімнадцятих: Юліан Дорош. URL: <http://photo-lviv.in.ua/ukrajinska-fotografiya-lvova-u-personalijah-portret-visimnadsyatij-yulian-dorosh/> (дата звернення: 8.04.19). – Назва з екрана.
8. Воробкало Д. Українське кіно в Галичині 1930-х. URL: <https://zbruc.eu/node/59657> (дата звернення: 8.04.19). – Назва з екрана.
9. Гершевська Б. З історії культури кіно у Львові 1918–1939 рр.: пер. з польськ. Львів : Бібліотека журналу “Г”, 2004. 100 с.
10. Госейко Л. Історія українського кінематографа. 1896–1995: пер. с фр. / пер. Станіслав Довганюк; відп. ред. і передм. Володимир Войтенко. Київ : KINO-КОЛО, 2005. 464 с.
11. Дорош А. О. П. Довженко в Галичині. *Галицька брама*. 1996. № 24, грудень. Видавництво “Центр Європи”. С. 11.
12. Дорош А. Програма академіка Крип’якевича “Квіти Кайзервальду” (штрихи до історії реалізації). *Галицька брама*. 1997. № 6 (30), червень. Видавництво “Центр Європи”. С. 14.
13. Дорош А. Юліан Дорош – 100 років від дня народження. *Галицька брама*. 2009. № 6 (174), червень. Видавництво “Центр Європи”. С. 3–5.
14. Дорош А., Полотнюк Я. Декілька слів про другий український фільм у Галичині – “Кринос”. *Галицька брама*. 1996. № 24, грудень. С. 16.
15. Історія українського кіно: у 5 т. Т. 2: 1930–1945 / [гол. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ, 2016. 448 с., 28 іл.
16. Коба А. Юліан Дорош – піонер української кінематографії в Галичині. *Наукові записки Львівського історичного музею*. 1995. Вип. IV, ч. 2. С. 82–96.
17. Котлобулатова І. Історія кіно у Львові 1896–1939 рр. Львів: Ладекс, 2014. 96 с., іл.

18. Крижанівський Б. Книга про кіно: нариси. Київ: Веселка, 1987. 159 с.: іл.
19. Поштова скринька. *Кіно* (Львів). 1932. № 1/2. С. 12.
20. Швагуляк-Шостак О. Кіно і німці. *Контракти*. 2007. № 44 (листопад). С. 9.

References

1. Berest B. *Istoriia ukrainskoho kina*. Niu-York: Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka, 1962. 272 s. [in Ukrainian].
2. Briukhovetska L. I. *Kinomystetstvo: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl.* Kyiv: Lohos, 2011. 391 s. Bibliohr.: s. 385–389. [in Ukrainian].
3. Buchko R. *Pershe stolittia kinematohrafu u Lvovi: zdobutky i vtraty*. Halytska brama. 1996. № 24, hruden. Vydavnytstvo “Tsentr Yevropy”. S. 2. [in Ukrainian].
4. Buchko R., Doroshenko A. *Ukrainskyi zakordonnyi kinematohraf 1930–1945. Istoriia ukrainskoho kino: u 5 t. T. 2: 1930–1945* / [hol. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy; IMFE im. M.T. Rylskoho. Kyiv, 2016. 448 s., 28 il. [in Ukrainian].
5. *Vid Vydavnytstva. Kino*. Lviv, 1930. Ch. 1 (15 veres.). S. 1. [in Ukrainian].
6. Vorobkalo D. “Do dobra i krasny”, abo istoriia pershoho povnometrazhnoho ukrainskoho filmu v Halychyni. URL: <http://photo-lviv.in.ua/do-dobra-i-krasny-abo-istoriya-pershoho-povnometrazhnoho-ukrajinskoho-filmu-v-halychyni/> (data zvernennia: 8.04.19). – Nazva z ekrana. [in Ukrainian].
7. Vorobkalo D. *Ukrainska fotohrafiia Lvova u personaliiakh. Portret visimnadtsiaty: Yulian Dorosh*. URL: <http://photo-lviv.in.ua/ukrajinska-fotohrafiya-lvova-u-personalياهو-portret-visimnadtsiatyj-yulian-dorosh/> (data zvernennia: 8.04.19). – Nazva z ekrana. [in Ukrainian].
8. Vorobkalo D. *Ukrainske kino v Halychyni 1930-kh*. URL: <https://zbruc.eu/node/59657> (data zvernennia: 8.04.19). – Nazva z ekrana. [in Ukrainian].
9. Hershevska B. *Z istorii kultury kino u Lvovi 1918–1939 rr.: per. z polsk.* Lviv : Biblioteka zhurnalnogo “P”, 2004. 100 s. [in Ukrainian].
10. Hoseiko L. *Istoriia ukrainskoho kinematohrafa. 1896–1995: per. s fr. / per. Stanislav Dovhaniuk; vidp. red. i peredm. Volodymyr Voitenko*. Kyiv : KINO-KOLO, 2005. 464 s. [in Ukrainian].
11. Dorosh A. O. P. *Dovzhenko v Halychyni*. Halytska brama. 1996. № 24, hruden. Vydavnytstvo “Tsentr Yevropy”. S. 11. [in Ukrainian].
12. Dorosh A. *Prohrama akademika Krypiakevycha “Kvity Kaizervaldu” (shtrykhy do istorii realizatsii)*. Halytska brama. 1997. № 6 (30), cherven. Vydavnytstvo “Tsentr Yevropy”. S. 14. [in Ukrainian].
13. Dorosh A. *Yulian Dorosh – 100 rokiv vid dnia narodzhennia*. Halytska brama. 2009. № 6 (174), cherven. Vydavnytstvo “Tsentr Yevropy”. S. 3–5. [in Ukrainian].
14. Dorosh A., Polotniuk Ya. *Dekilka sliv pro druhyi ukrainskyi film u Halychyni – “Krylos”*. Halytska brama. 1996. № 24, hruden. S. 16. [in Ukrainian].
15. *Istoriia ukrainskoho kino: u 5 t. T. 2: 1930–1945* / [hol. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy; IMFE im. M.T. Rylskoho. Kyiv, 2016. 448 s., 28 il. [in Ukrainian].
16. Koba A. *Yulian Dorosh – pioner ukrainskoi kinematohrafii v Halychyni. Naukovi zapysky Lvivskoho istorychnoho muzeiu*. 1995. Vyp. IV, ch. 2. S. 82–96. [in Ukrainian].
17. Kotlobulatova I. *Istoriia kino u Lvovi 1896–1939 rr.* Lviv: Ladeks, 2014. 96 s., il. [in Ukrainian].
18. Kryzhanivskiy B. *Knyha pro kino: narysy*. Kyiv: Veselka, 1987. 159 s.: il.

19. Poshtova skrynka. Kino (Lviv). 1932. № 1/2. S. 12. [in Ukrainian].

20. Shvahuliak-Shostak O. Kino i nimtsi. Kontrakty. 2007. № 44 (lystopad). S. 9. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 15.04. 2019

Прийнята до друку 25.09.2019.

TO THE HISTORY OF THE FORMATION AND THE DEVELOPMENT OF THE CINEMA ART IN HALYCHYNA (GALICIA) of 20–30's of the 20th century

Iryna PATRON

*Lviv National Ivan Franko University
Department of Theatre Studies and Acting,
18, Valova Str., Lviv, Ukraine, 79008,
phone (+38032) 239 42 99, e-mail: patronira@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1357-8325*

The study of the history of Ukrainian cinema in Western Ukraine requires the additional explorations, since in the not numerous professional publications on this topic are described either occasionally or in general terms. For instance, in “The History of Ukrainian Cinema” by L. Hoseika notion of cinema at Halychyna (Galicia) is mentioned indirectly only in the footnotes; in the Diaspora’s publication “The History of the Ukrainian Cinema” by B. Berest this topic is placed in a small chapter “Ukrainian cinema in other regions of Ukraine”;

To study the conditions in which the process of formation and development of Ukrainian cinema art in Galicia in the 20–30's of the 20th century took place. Determine the genre and thematic variety of films that were filmed during the specified period. To indicate which personalities have become creators of cinema in the interwar period in Western Ukraine and their contribution to the development of Ukrainian cinema.

Methods of analysis and synthesis are applied; also the historical and the comparative methods.

In the beginning of the 20th century cinema becomes a powerful means of social communication and gets its national identity. Ukrainian cinema art developed not only within the boundaries of the USSR, but also in other territories, which were under the control of other states as a result of the defeat in the National liberation struggles. The history of the Ukrainian cinema art of Halychyna (Galicia) in this difficult period was created by personalities (Y. Dorosh, I. Sorochko, O. Pezhansky, I. Yatsentii, V. Pankiv, R. Turin, P. Kovzhun, R. Selsky, M. Trush, V. and J. Slonevski, S. Skoda, etc.), who in 20–30's of the 20th century were the pioneers of the creation of Ukrainian cinema, they understood the importance and necessity of a such direction.

Even despite the economic problems and the censorship of the Polish authorities can be concluded that Ukrainian cinema was actively developing in Halychyna (Galicia) in the 1930's. The attraction of local artists to professional film production was traced, the diversification of its thematic and genre, the education of national specialists for the cinema. The experience of such artistic groups as “SonyaFilm”, “Orion Film”, “Artes”, “Avangarde”, was the most valuable in demonstrating of the presence of a powerful creative potential of the Ukrainian community and the desire of shooting movies based on the models of the Europe of those times.

Investigated the development of the cinematography in the Western Ukraine of the early

20th century has been analyzed; the genre variety of films is considered and conditions for the establishment of cinema in Halychyna has been described. The activities of such art groups as “Sonyafilm”, “Orion-film”, “Artes”, “Avangarda” for the development of cinema of Halician Ukrainians in the late 20’s and 30’s of the 20th century was shown.

Keywords: film, cinematography (cinema), Halychyna (Galicia), Lviv, “SonyaFilm”, “Orion Film”, “Artes”, “Avangarde”, S. Kulik, Y. Dorosh.